

Sygn. akt I Ns 551/14

POSTANOWIENIE

Dnia 30 października 2015 r.

Sąd Rejonowy w Legionowie I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący:	SSR Monika Michaluk
Protokolant:	Konrad Stanilewicz

po rozpoznaniu w dniu 30 października 2015 r. w Legionowie

na rozprawie sprawy

z wniosku S. B.

z udziałem W. K., D. N., B. N., Z. N., P. N., M. N. (1)

ze skargi o wznowienie postępowania (...)

postanawia:

odrzucić skargę.

Sygnatura akt I Ns 551/14

UZASADNIENIE

W dniu 23 czerwca 2014r. małoletni S. B. reprezentowany przez przedstawicielkę ustawową matkę A. P., zastępowany przez pełnomocnika adwokata G. C. wniósł skargę o wznowienie postępowania o stwierdzenie nabycia spadku po B. K. zakończonego prawomocnym postanowieniem Sądu Rejonowego w Legionowie I Wydział Cywilny z dnia 5 marca 2009r. sygn. akt (...). W uzasadnieniu skargi wskazano na trzy podstawy wznowienia. Po pierwsze podniesiono, że postanowienie z dnia 5 marca 2009r. zostało wydane w oparciu o podrobiony dokument, tj. testament własnoręczny z dnia 26 lipca 2007r. po drugie, że w dniu 6 maja 2011r. w sprawie o sygn. akt (...) Sąd Rejonowy w Legionowie wydał kolejne postanowienie w przedmiocie stwierdzenia nabycia spadku po B. K. na podstawie ustawy. Po trzecie wreszcie wskazano na fakt, że skarżący pozbawiony został możliwości działania w sprawie o sygn. (...), ponieważ ani on ani jego przedstawicielka ustawowa nie zostali powiadomieni o toczącym się postępowaniu i nie brali w nim udziału.

W uzasadnieniu skargi wskazano nadto, że przedstawicielka ustawowa skarżącego dowiedziała się o wydaniu postanowienia z dnia 5 marca 2009r. pod koniec 2011r. Wskutek tego skarżący złożył do Sądu Rejonowego w Legionowie na podstawie art. 679 k.p.c. wnioski o uchylenie postanowienia z dnia 5 marca 2009r. W sprawie tej wydana została opinia biegłego z zakresu pisma ręcznego, z której wynika, że testament, który stał się podstawą rozstrzygnięcia, nie został własnoręcznie sporządzony i podpisany przez B. K..

Uczestnicy Z. N., P. N. i M. N. (1) poparli w całości skargę o wznowienie.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

W dniu 5 marca 2009r. w sprawie o sygn. akt (...) Sąd Rejonowy w Legionowie I Wydział Cywilny wydał postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku po B. K., zmarłej dnia (...) w S., ostatnio zamieszkałej w L., w którym stwierdził, że spadek po wyżej wymienionej na podstawie testamentu własnoręcznego z dnia (...) nabył mąż W. K. w całości. Oprócz wnioskodawcy W. K. w sprawie wzięli udział M. N. (2) i D. N. (bracia spadkodawczyni) oraz B. N. (matka spadkodawczyni). Przedmiotowe postępowanie spadkowe odbyło się bez udziału S. B. spadkobiercy ustawowego zmarłego T. K. (syna spadkodawczyni), który zmarł w dniu (...). W. K. w złożonym wówczas przez siebie zapewnieniu spadkowym nie ujawnił faktu posiadania tego zstępnego. Postanowienie z 5 marca 2009 r. uprawomocniło się w dniu 27 marca 2009r.

(postanowienie k.19, protokół z 5 marca 2009 r. k. 17 akt (...)).

W dniu 15 października 2010r. S. B. reprezentowany przez przedstawicielkę ustawową matkę A. P., zastępowany przez pełnomocnika adwokata G. C. wniósł do Sądu Rejonowego w Legionowie Wydział I Cywilny o stwierdzenie, że spadek po B. K. nabyli z mocy ustawy mąż W. K. oraz wnuk S. B. po połowie. Prawidłowo zawiadomiony uczestnik W. K. nie wziął czynnego udziału w postępowaniu. Postanowieniem z dnia 6 maja 2011r. w sprawie sygn. akt I Ns 612/10 Sąd Rejonowy w Legionowie stwierdził, że spadek po B. K. z domu N. zmarłej dnia (...) w S. ostatnio stale zamieszkałej w L. przy ul. (...) na podstawie ustawy nabyli: mąż W. K. i wnuk S. B. każdy po 1/2 części spadku. Postanowienie to uprawomocniło się w dniu 28 maja 2011r.

(wniosek k. 1-2, pismo k. 10, postanowienie k.28 akt (...)).

W trakcie poszukiwania majątku po B. K. A. P. w grudniu 2011r. dowiedziała się o postanowieniu spadkowym wydanym w sprawie o sygn. akt (...). Informację tę uzyskała z banku, w którym B. K. posiadała rachunek i z którego całość pieniędzy wypłacona została W. K. na podstawie ww. postanowienia. Ze znajdującego się w aktach sprawy I Ns 9/09 wniosku A. P. z 2 stycznia 2012 r. wynika, że dokładnie 22 grudnia 2011 r. powzięła wiedzę o tym, że przeprowadzone zostało postępowanie I Ns 9/09. Wskutek powyższego S. B. reprezentowany przez A. P. wniósł do Sądu Rejonowego w Legionowie wniosek o uchylenie postanowienia spadkowego z dnia 5 marca 2009r. W toku postępowania o sygn. (...) wydana została opinia biegłego z zakresu pisma ręcznego. W opinii stwierdzono, że testament B. K. z dnia 26 lipca 2007r. nie stanowi autentycznego testamentu, bowiem nie został własnoręcznie nakreślony i podpisany przez B. K.. O treści wydanej opinii a tym samym o fakcie podrobienia testamentu przedstawicielka ustawowa wnioskodawcy dowiedziała się 24 marca 2014r. (opinia k. 157-165, pismo pełnomocnika skarżącego k.170, zpo przez pełnomocnika radcę prawnego G. C. k. 189a akt (...), wniosek k. 28 akt (...), zeznania A. P. k.96 akt I Ns 551/14).

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie dokumentów dołączonych do akt sprawy przez wnioskodawcę oraz dokumentów z akt sprawy (...). Ponadto w oparciu o zeznania A. P. na okoliczność dochowania terminu do wniesienia skargi.

Sąd zważył, co następuje:

Skarga podlegała odrzuceniu jako złożona po terminie w oparciu o każdą z trzech podstaw wznowienia.

Zgodnie z art. 524 § 1 k.p.c. uczestnik postępowania może żądać wznowienia postępowania zakończonego prawomocnym postanowieniem orzekającym co do istoty sprawy, jednakże wznowienie postępowania nie jest dopuszczalne, jeżeli postanowienie kończące postępowanie może być zmienione lub uchylone. Z kolei zainteresowany, który nie był uczestnikiem postępowania zakończonego prawomocnym postanowieniem orzekającym co do istoty sprawy, może żądać wznowienia postępowania, jeżeli postanowienie to narusza jego prawa. W takim wypadku stosuje się przepisy o wznowieniu postępowania z powodu pozbawienia możliwości działania (art. 524 § 2 k.p.c.). Z treści art. 670 k.p.c. wynika, że sąd spadku bada z urzędu, kto jest spadkobiercą. Za dowód, że nie ma innych spadkobierców może być przyjęte zapewnienie spadkowe złożone przez zgłaszającego się spadkobiercę. Skutkiem niewłaściwego ustalenia kręgu spadkobierców przez sąd jest możliwość żądania przez osobę zainteresowaną nie wezwaną do udziału

w sprawie wznowienia postępowania zakończonego prawomocnym postanowieniem co do istoty sprawy. Stosownie do dyspozycji art. 407 § 1 k.p.c. skargę o wznowienie wnosi się w terminie trzymiesięcznym, liczonym od dnia, w którym strona dowiedziała się o podstawie wznowienia, a gdy podstawą jest pozbawienie możliwości działania lub brak należytej reprezentacji - od dnia, w którym o wyroku dowiedziała się strona, jej organ lub jej przedstawiciel ustawowy.

Przenosząc powyższe rozważania na grunt rozpatrywanej sprawy Sąd miał na uwadze, że w sprawie o sygn. (...) Sąd odebrał zapewnienie spadkowe od wnioskodawcy W. K., który nie poinformował Sądu o tym, że do kręgu spadkobierców ustawowych po B. K. należy również jej wnuk S. B.. Powyższe pozbawiło S. B. możliwości działania w sprawie. Z przyczyn merytorycznych wznowienie postępowania w oparciu o tę podstawę byłoby zatem uzasadnione. Nie doszło jednak w sprawie do zachowania terminu do wniesienia skargi o wznowienie postępowania (art. 407§1 k.p.c. w zw. z art. 524§2 k.p.c.). W przypadku tej podstawy nie ma wprowadzić zastosowania maksymalny termin na złożenie skargi o wznowienie postępowania (postanowienie z 5 marca 2009 r. uprawomocniło się 27 marca 2009 r., a skarga wniesiona została 23 czerwca 2014r.), niemniej jednak doszło do uchybienia trzymiesięcznemu terminowi przewidzianemu w art. 407 § 1 k.p.c. Skarżący i jego przedstawicielka ustawowa nie brali udziału w sprawie (...) i nie zostali zawiadomieni o treści wydanego orzeczenia, które uprawomocniło się w dniu 27 marca 2009 r. Pierwszą informację o postanowieniu z dnia 5 marca 2009r., uzyskali w grudniu 2011r. Skarga o wznowienie postępowania została wniesiona zaś w dniu 23 czerwca 2014r.

Jeśli zaś chodzi o podstawę wznowienia polegającą na tym, że postanowienie z dnia 5 marca 2009r. wydane zostało w oparciu o podrobiony testament, to wskazać należy, że i w tym przypadku termin do wniesienia skargi nie został dochowany. Początek biegu trzymiesięcznego terminu wyznacza tutaj dzień, w którym wnioskodawca lub jego przedstawiciel ustawowy w sposób wiarygodny dowiedział się o okolicznościach stanowiących podstawę wznowienia. Z orzecznictwa Sądu Najwyższego wynika, że termin do wniesienia skargi o wznowienie postępowania opartej na wykryciu nowych okoliczności faktycznych lub środków dowodowych biegnie od dnia, w którym strona w sposób wiarygodny dowiedziała się o ich istnieniu i mogła ocenić ich prawdopodobny wpływ na wynik sprawy, nie zaś od daty uprawomocnienia się orzeczenia kończącego postępowanie, w którym te fakty zostały ujawnione (orzeczenie SN z dnia 25 stycznia 1967 r., II CZ 128/66, OSP 1968, Nr 9, poz. 198; orzeczenie SN z dnia 14 października 1976 r., IV CZ 105/76, OSN 1977, nr 5-6, poz. 96). Zarówno z zeznań przedstawicielki ustawowej wnioskodawcy oraz dołączonych akt I Ns 62/12 jednoznacznie wynika, że o okolicznościach stanowiących opisywaną podstawę wznowienia tj. o podrobieniu testamentu, A. P. dowiedziała się 24 marca 2014r. Wówczas pełnomocnikowi skarżącego została doręczona opinia biegłego wydana w sprawie (...). W opinii tej stwierdzono, że testament B. K. z dnia 26 lipca 2007r. nie stanowi autentycznego testamentu, bowiem nie został własnoręcznie nakreślony i podpisany przez B. K. . W odniesieniu do tej podstawy termin trzymiesięczny został więc zachowany. Wskazać jednak należy, iż zgodnie z art. 408 k.p.c. po upływie lat pięciu od uprawomocnienia się orzeczenia nie można żądać wznowienia, z wyjątkiem wypadku, gdy strona była pozbawiona możliwości działania lub nie była należycie reprezentowana. Upływ powyższego terminu nie jest powiązany z upływem terminu z art. 407 k.p.c., co oznacza, że nie można żądać wznowienia postępowania mimo zachowania 3-miesięcznego terminu od dowiedzenia się o podstawie wznowienia, jeżeli upłynął termin 5-letni od uprawomocnienia się orzeczenia. Jak wynika z akt sprawy (...) postanowienie spadkowe z dnia 5 marca 2009r. uprawomocniło się w dniu 27 marca 2009r (k.19 akt (...)), zatem 5-letni termin do wniesienia skargi upłynął dla skarżącego w dniu 27 marca 2014r. Skargę złożono 23 czerwca 2014r. a więc po upływie tego terminu. W postanowieniu z dnia 14 kwietnia 1999 r., II UKN 178/99 (OSNP 2000, nr 15, poz. 599.) Sąd Najwyższy przyjął, że nie jest dopuszczalne przywrócenie terminu do wniesienia skargi o wznowienie postępowania, jeżeli została ona wniesiona po upływie terminu określonego w art. 408 k.p.c.

Skarga złożona została po terminie również w odniesieniu do powołanej w uzasadnieniu skargi podstawy wznowienia przewidzianej w art. 403 § 2 kpc, zgodnie z którym to przepisem można żądać wznowienia postępowania w razie późniejszego wykrycia prawomocnego wyroku, dotyczącego tego samego stosunku prawnego. I w tym przypadku wymagane jest zachowanie trzymiesięcznego terminu od dnia, w którym strona dowiedziała się o podstawie wznowienia, skoro zaś przedstawicielka ustawowa skarżącego o postanowieniu z dnia 5 marca 2009 r. dowiedziała się w grudniu 2011 r. to złożenie przez nią skargi w czerwcu 2014 r. w oparciu o tę podstawę wznowienia również uznać

należało za spóźnione. I w tym przypadku nadto upłynął również pięcioletni, maksymalny termin do wniesienia skargi przewidziany w art. 408 k.p.c.

Na istnienie dodatkowej podstawy odrzucenia skargi o wznowienie postępowania *in concreto* wskazuje także brzmienie art. 524 § 1 k.p.c. Uczestnik postępowania może żądać wznowienia postępowania zakończonego prawomocnym postanowieniem orzekającym co do istoty sprawy, jednakże wznowienie postępowania nie jest dopuszczalne, jeżeli postanowienie kończące postępowanie może być zmienione lub uchylone. Skarżący zaś zainicjował wcześniej postępowanie mające na celu uchylenie postanowienia z dnia 5 marca 2009 r., które nadal jest w toku (...). Według art. 524 k.p.c. zasadą jest dopuszczalność wznowienia postępowania nieprocesowego zakończonego prawomocnym postanowieniem orzekającym co do istoty sprawy, a wyjątkiem niedopuszczalność takiego wznowienia ze względu na istnienie regulacji szczególnej, z której wynika możliwość zmiany albo uchylenia prawomocnego postanowienia co do istoty sprawy. W związku z tym należy mieć na względzie różnorodność podstaw wznowienia postępowania, uregulowanych w art. 401, 401¹ i 403 k.p.c., a wyjaśniając kwestię, czy w konkretnej sytuacji istnienie szczególnej regulacji przewidującej uchylenie lub zmianę prawomocnego postanowienia orzekającego co do istoty sprawy wyłącza możliwość wznowienia postępowania zakończonego tym postanowieniem, każdorazowo trzeba ustalić, czy podstawy uchylenia lub zmiany, wynikające z danej regulacji szczególnej, pochłaniają w całości możliwe podstawy wznowienia lub też z tymi podstawami są zbieżne. W niniejszej sprawie podstawy umożliwiające uchylenie postanowienia zaskarżonego są częściowo zbieżne z podstawami wznowienia, dlatego także i z tej przyczyny skarga o wznowienie okazała się niedopuszczalna. Według art. 679 § 1 k.p.c., dowód, że osoba, która uzyskała stwierdzenie nabycia spadku, nie jest spadkobiercą lub że jej udział w spadku jest inny niż stwierdzony, może być przeprowadzony tylko w postępowaniu o uchylenie lub zmianę stwierdzenia nabycia spadku, z zastosowaniem przepisów rozdziału o postępowaniu w sprawie o stwierdzenie nabycia spadku. Jest to jednak dodatkowy jedynie argument przemawiający za wydanym w sprawie rozstrzygnięciem bowiem porównanie określonej w art. 679 k.p.c. podstawy zmiany prawomocnego postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku z ujętą w art. 403 § 2 k.p.c. podstawą wznowienia postępowania cywilnego w postaci kolizji prawomocnych wyroków prowadzi do wniosku, że pierwsza nie pochłania drugiej.

W związku z ostatnią z podstaw wznowienia powołanych w skardze należało dodatkowo mieć na uwadze fakt, że sytuacja, w której w obrocie prawnym występują dwa postanowienia spadkowe rozstrzygające w odmienny sposób w kwestii kręgu spadkobierców po tym samym spadkodawcy to sytuacja, która niewątpliwie dotknięta jest wadliwością prawną i która ze względu na konieczność ochrony porządku prawnego uzasadnia naruszenie zasady stabilności rozstrzygnięcia. W tej kwestii wypowiedział się Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 10 lipca 2012 r. o sygnaturze III CZP 81/11 (Lex nr 1170719), w której wskazał również na możliwy sposób usunięcia tego rodzaju wadliwości, podając, że przepis art. 679 k.p.c. nie stanowi podstawy uchylenia kolejnego prawomocnego postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku po tym samym spadkodawcy a istnienie dwóch lub więcej prawomocnych postanowień o stwierdzeniu nabycia spadku po tym samym spadkodawcy uzasadnia wznowienie postępowania na podstawie art. 403 § 2 k.p.c. w związku z art. 13 § 2 lub art. 524 § 2 k.p.c.

Na podstawie ustawy z dnia 5 grudnia 2008 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 234, poz. 1571) stan prawny uległ modyfikacji z dniem 1 lipca 2009 r. i zgodnie z obowiązującym art. 403 § 2 k.p.c. można żądać wznowienia w razie późniejszego wykrycia prawomocnego wyroku (odpowiednio: postanowienia co do istoty w postępowaniu nieprocesowym), dotyczącego tego samego stosunku prawnego. Zostało więc przywrócone rozwiązanie, które obowiązywało do dnia 30 czerwca 1996 r. Wobec uchylenia art. 403 § 3 i art. 412 § 3 k.p.c. przedmiotem postępowania po wznowieniu nie są obecnie wszystkie prawomocne wyroki dotyczące tego samego stosunku prawnego, lecz jedynie wyrok, który zapadł później. Celem wznowienia jest bowiem jedynie wyeliminowanie wyroku wydanego z naruszeniem prawomocności materialnej wyroku wydanego wcześniej. Jak wynika z przywoływanej uchwały SN w sytuacji, której dotyczy art. 679 k.p.c., chodzi o wykazanie, że stwierdzenie nabycia spadku jest niezgodne z rzeczywistym stanem faktycznym i prawnym, natomiast dla zastosowania podstawy wznowienia postępowania w postaci kolizji prawomocnych wyroków odnoszących się do tego samego stosunku prawnego kwestia, czy i którykolwiek z nich jest zgodny albo niezgodny z rzeczywistym

stanem faktycznym i prawnym, jest obojętna. Na gruncie art. 403 § 2 k.p.c. uchylenie późniejszego prawomocnego wyroku z powodu jego kolizji z wcześniej wydanym prawomocnym wyrokiem dotyczącym tego samego stosunku prawnego nastąpi nawet wtedy, gdy wyrok późniejszy będzie zgodny z rzeczywistym stanem faktycznym i prawnym, a wyrok wcześniejszy temu stanowi nie odpowiada. Co więcej, w omawianym wypadku uzasadnione jest wzruszenie późniejszego prawomocnego wyroku, chociażby był on zgodny z wcześniejszym prawomocnym wyrokiem, a oba wyroki są zgodne z rzeczywistym stanem faktycznym i prawnym. W niniejszej sprawie wzruszone zostało zaś wcześniej wydane postanowienie orzekające co do istoty sprawy.

Kolizja prawomocnych postanowień jako podstawa wznowienia również podlega ocenie z punktu widzenia zachowania terminu do złożenia skargi. Sąd Najwyższy zważył jednak, że skoro sytuacja, w której co do tego samego przedmiotu sporu i między tymi samymi podmiotami istnieć powinno tylko jedno merytoryczne rozstrzygnięcie, to w danym systemie prawnym nie należy przewidywać jakiegokolwiek ograniczenia czasowego do skorzystania ze skargi o wznowienie postępowania na podstawie takiej, jak określona w art. 403 § 2 k.p.c. dla kolizji kilku prawomocnych wyroków dotyczących tego samego stosunku prawnego. W przeciwnym razie po upływie ustawowych terminów nie ma już możliwości usunięcia takiej kolizji, co jest stanem niepożądanym i prowadzącym do komplikacji. Abstrahując od tego, czy to stanowisko SN przedstawione w uzasadnieniu uchwały traktować należy wyłącznie jako wskazówkę dla ustawodawcy na przyszłość, czy też jako przyzwolenie na „odstępstwo” od konieczności zachowania ustawowych terminów przewidzianych w przepisach k.p.c. w odniesieniu do skargi o wznowienie ze względów celowościowych, stwierdzić należało, że stan faktyczny rozpatrywanej sprawy nie dawał możliwości ewentualnego zastosowania tego rodzaju „odstępstwa”. Skargą o wznowienie postępowania złożoną w niniejszym postępowaniu skarżący próbuje podważyć prawomocne postanowienie, które nie zostało wydane w stanie powagi rzeczy osądzonej, a o takim przypadku mowa w art. 403 par 2 k.p.c., jak i w przywołanej uchwale SN. Z tej przyczyny Sąd nie znalazł podstaw do nieuwzględnienia ustawowych terminów na wniesienie skargi o wznowienie. W oparciu o tę podstawę wzruszeniu powinno podlegać orzeczenie wydane później, a więc w tym przypadku to wydane w postępowaniu (...), nawet jeśli zgodne jest z rzeczywistym stanem faktycznym i prawnym, następnie zaś możliwe byłoby doprowadzenie do zmiany postanowienia wydanego w sprawie (...) zgodnie z rzeczywistym stanem faktycznym i prawnym. W przypadku wzruszenia skargą o wznowienie postępowania (...) możliwe dopiero stałoby się rozważanie czy dopuszczalne jest w ogóle „odstępstwo” od zachowania ustawowych terminów do złożenia skargi o wznowienie postępowania na rzecz argumentacji celowościowej, na którą powołuje się w przytoczonej uchwale SN.

Z powyższych względów skarga o wznowienie postępowania (...), jako wniesiona po upływie terminów przewidzianych w art. 407 § 1 oraz art. 408 k.p.c. odnośnie do każdej z podstaw w niej przywołanych, podlegała odrzuceniu na podstawie art. 410 § 1 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.